

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej w W.
przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w P. i M. F.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 października 2018 r.,
zażalenia strony pozwanej Skarbu Państwa Prezesa Sądu Okręgowego w P., oraz
zażalenia pozwanego M. F.
na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 18 października 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Powódka domagała się zasądzenia solidarnie od Skarbu Państwa Prezesa Sądu Okręgowego w P. i M. F. kwoty 93 939,46 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 7 maja 2015 r. w stosunku do M. F. i od 15 sierpnia 2015 r. w stosunku do Skarbu Państwa.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 30 stycznia 2017 r. oddalił powództwo, ustalając, że zabezpieczeniem udzielonego R. P. kredytu gotówkowego,

przeznaczonego na zakup samochodu ciężarowego marki Mercedes nr rej, (...) był zastaw rejestrowy na tym pojeździe, który został wpisany do rejestru zastawów postanowieniem z dnia 15 lipca 2008 r. Kredytobiorca nie spłacił kredytu, co było przyczyną wystawienia bakowego tytułu egzekucyjnego z dnia 7 sierpnia 2011 r., któremu została nadana klauzula wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w P. z dnia 23 stycznia 2013 r. na kwotę 97 064,51 zł wraz z odsetkami i kosztami postępowania. Prowadzona na podstawie tego tytułu przez komornika P. W. egzekucja okazała się bezskuteczna.

Komornik przy Sądzie Rejonowym w P. M. F. prowadził egzekucję z wniosku wierzyciela G. S. przeciwko R. P. wierzytelności w wysokości 36 165,21 zł i 73 890,74 zł z jego pojazdów mechanicznych, w tym z samochodu marki Mercedes nr rej. (...). Zajęcia ruchomości dłużnika dokonał, działający na zlecenie M. F. asesor komorniczy Ł. T., który zajął także samochód marki Mercedes nr rej. (...), a w protokole zajęcia odnotował, że dłużnik oświadczył, że samochód jest własnością powódki i został na nim ustanowiony zastaw na jej rzecz. Wobec tego asesor skierował pismo do powódki z dnia 25 września 2014 r., informując o dokonanych zajęciach samochodów ciężarowych marki Mercedes Benz o podanych numerach rejestracyjnych i numerach VIN oraz treści informacji przekazanej mu przez dłużnika, pouczając o możliwości wytoczenia powództwa o zwolnienie samochodów spod egzekucji, ewentualnie wystąpienie do wierzyciela o zwolnienie pojazdów. Zawarł w tym piśmie także pytanie, czy powódka jest zastawnikiem tych pojazdów oraz pouczenie o możliwości złożenia skargi na czynność komornika. Powódka otrzymała pismo w dniu 6 października 2014 r., ale nie podjęła żadnych czynności.

W dniu 2 stycznia 2015 r. komornik uzyskał informację z rejestru zastawów, że samochód o podanym numerze podwozia, odpowiadający samochodowi z rejestracją (...) nie figuruje w rejestrze. Wystąpienie o informację skierowano do rejestru A1, a nie A2, obejmującego samochody ciężarowe. W dniu 15 stycznia 2015 r. przeprowadzono licytację i sprzedano samochód za cenę 70 000 zł. Samochód Mercedes Benz nr rej. (...) figurował w rejestrze samochodów ciężarowych.

Sąd Okręgowy stwierdził, że działanie komornika nie wypełniło przesłanek przewidzianych w art. 23 ust. 1 i 3 u.k.s.e. Komornik zabezpieczył prawa właścicieli ruchomości, dokonał właściwego ich zajęcia, poinformował powódkę o zajęciu pojazdów i treści wypowiedzi dłużnika. Powódka jednak nie podjęła żadnych działań, nie udzieliła odpowiedzi. Niewłaściwie skierowane zapytanie do rejestru zastawów nie mogło obciążać komornika, skoro powiadomił on powódkę. Dalsze czynności, obejmujące sprzedaż pojazdu nastąpiły po trzymiesięcznym okresie oczekiwania na działania powódki. Wpisanie samochodu do rejestru nie stanowi przeszkody do prowadzenia egzekucji, skoro zastawnik może korzystać ze swoich uprawnień przez wytoczenie powództwa ekscydencyjnego oraz uprzywilejowanej, pozycji wskazane w art. 1030 i 1034 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zaskarżonym wyrokiem uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Podał, że dokonana w uzasadnieniu ocena pisma, jakie komornik skierował w dniu 25 września 2014 r do powódki była błędna, ponieważ wynika z niego, że komornik zawiadomił powódkę, iż według dłużnika samochód stanowi jej własność i dodatkowo wzywał do podania, o ile samochód byłby objęty zastawem rejestrowym. Pismo nie odpowiadało wymaganiom przewidzianym w art. 805¹ § 1 k.p.c. Niedopełnienie tych wymagań i niepodjęcie przez zastawnika żadnej czynności świadczy o bezprawności postępowania komornika, która jest jedną z przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, przewidzianej w art. 23 ust. 1 i 3 u.k.s.e. Z treści protokołu zajęcia sporządzonego przez komornika wynika, że pojazd stanowi własność PKO BP, a w dodatkowym dokumencie - protokole wysłuchania dłużnika została zawarta informacja przekazana przez dłużnika, że pojazd jest przedmiotem zastawu, czego nie przekazano powódce. Następnie zwracając się z zapytaniem do rejestru zastawów popełnił błąd, kierując je do katalogu samochodów osobowych. Negatywna odpowiedź była wywołana tym błędem. Komornik nie powiadomił powódki o treści uzyskanej informacji, chociaż w tym czasie istniała jeszcze możliwość podjęcia czynności prowadzących do zaspokojenia roszczeń, która trwała do czasu złożenia sumy uzyskanej ze sprzedaży na rachunek depozytowy. Nietrafnie Sąd Okręgowy uznał, że komornik właściwie wypełnił obowiązek wynikający z art. 805¹ § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, błędnie ocenił, że postępowanie komornika nie nosiło cech bezprawności, która uzasadniała jego odpowiedzialność na podstawie art. 23 ust. 1 u.k.s.e. W dalszym toku należałoby rozważyć pozostałe przesłanki tej odpowiedzialności obejmujące szkodę, jej rozmiar oraz związek przyczynowy pomiędzy bezprawnym działaniem a szkodą. Następnie należałoby ocenić kwestę zaniechania podjęcia przez powoda jakichkolwiek działań po otrzymaniu pisma od komornika, jak też czy takie postępowanie mogło przyczynić się do i ewentualnie, w jakim stopniu, do utraty możliwości zaspokojenia z przysługującego zastawu. Były zatem podstawy do uchylenia wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

Pozwany Skarb Państwa w zażaleniu zarzucił naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 396 § 4 k.p.c. przez przyjęcie, że dokonanie odmiennej oceny prawnej przez Sąd pierwszej instancji skutkuje nierozpoznanie istoty sprawy, a w konsekwencji, że wystąpiły podstawy do uchylenia wyroku tego Sądu i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Pozwany w zażaleniu zarzucił naruszenie art. 386 § 4 przez przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że nie doszło do rozpoznania sprawy, co uzasadniało uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest skierowane przeciwko uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania. W tym postępowaniu zażaleniowym może być poddana ocenie jedynie prawidłowość zakwalifikowania przez sąd odwoławczy określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Ocena ta nie obejmuje natomiast merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji ani prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się do kwalifikacji powstałej sytuacji procesowej w kontekście przesłanek z art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Oznacza to, że Sąd Najwyższy sprawdza jedynie,

czy rzeczywiście doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo czy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, bądź czy nie doszło do nieważności postępowania. Tylko spełnienie lub niespełnienie tych przesłanek ma znaczenie w postępowaniu wywołanym wniesionym zażaleniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 czerwca 2014 r., III PZ 6/14, LEX nr 1486981; z 30 września 2014 r., III UZ 9/14, LEX nr 1515151; z 21 października 2014 r., III PZ 9/14, LEX nr 1532750; z 20 lutego 2015 r., V CZ 112/14, LEX nr 1677146; z 22 lipca 2015 r., I UZ 6/15, LEX nr 1767098; z 14 lipca 2016 r., II UZ 22/16, LEX nr 2080525).

Art. 386 § 4 k.p.c. nie nakłada na sąd drugiej instancji obowiązku uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, wskazuje jedynie taką możliwość rozstrzygnięcia (por. wyroki Sądu Najwyższego z 9 lipca 2009 r., II PK 311/08, z 13 listopada 2002 r., I CKN 1149/00, z 5 lutego 2002 r., I PKN 845/00, OSNP 2004, Nr 3, poz. 46). Sąd odwoławczy może ponowić lub uzupełnić postępowanie dowodowe, a nawet przeprowadzić je w znacznej części (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55). Założeniem art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest skłonienie sądu drugiej instancji do merytorycznego orzekania, zgodnie z zakresem apelacji pełnej. Oznacza to, że uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić tylko wówczas, gdy sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sporu albo postępowanie dowodowe trzeba przeprowadzić w całości. Kontrola Sądu Najwyższego ma charakter procesowy, nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację.

W sprawie objętej zażaleniem Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ błędnie przyjął, że komornik wykonał obowiązek wskazany w art. 805¹ § 1 k.p.c., a zatem nie odniósł się do pozostałych przesłanek jego odpowiedzialności uregulowanych w art. 23 ust. 1 u.k.s.e., jak też zachodzi potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego w celu ustalenia rozmiaru szkody i związku przyczynowego pomiędzy bezprawnym działaniem komornika a szkodą. Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że nierozpoznanie istoty sprawy,

w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., jest wadą rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy albo zaniechaniu zbadania przez sąd pierwszej instancji materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. postanowienia z dnia 23 września 1998 r. II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22, z dnia 12 lutego 2002 r. I CKN 486/00, OSP 2003/3/36, z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, niepubl.; z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15, niepubl. i z dnia 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/16, niepubl.).

Stanowisko Sądu Apelacyjnego jest nietrafne, ponieważ Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sprawy w aspekcie przesłanek odpowiedzialności pozwanych objętych art. 23 ust. 1 i 3 u.k.s.e. Błędna ocena podstawy dochodzonego roszczenia nie wypełnia tej przyczyny uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji.

Druga z przesłanek określonych w art. 386 § 4 k.p.c. dotyczy potrzeby przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Jeżeli konieczne jest jedynie uzupełnienie braków postępowania dowodowego w określonej kwestii lub przeprowadzenie dowodów, które sąd pierwszej instancji bezpodstawnie pominął, nie zachodzi podstawa do uchylenia wyroku, gdyż sąd drugiej instancji, jako sąd merytoryczny, obowiązany jest na podstawie art. 382 k.p.c. uzupełnić postępowanie dowodowe w niezbędnym zakresie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2016 r., II CZ 1/16). Podkreślenia wymaga, że uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji stanowi wyjątek od zasady jego zmiany i orzeczenia co do istoty sprawy (art. 386 § 1 k.p.c.), a zatem przesłanki wskazane w art. 396 § 4 k.p.c. muszą być ściśle interpretowane. Ponadto z obowiązku sądu drugiej instancji kontynuowania postępowania rozpoznawczego wynika powinność prowadzenia postępowania dowodowego, a tym bardziej jego uzupełnienia.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł, jak w sentencji postanowienia.